

Mesterképzések

A jelentkezők számának alakulása és a 2010-es jelentkezők néhány jellemzője

Bódi Emese – Kiss László

■ A mesterképzés 2008-ben indult gyors volumennövekedése a képzés belső szerkezetének átalakulásához, a képzési területek egymáshoz viszonyított súlyának, illetve a mesterszakos jelentkezések népszerűségi listájának erőteljes megváltozásához vezetett. A tanulmány első részében a mesterszakos jelentkezések alakulását, a mesterképzés képzési területi, szakos struktúrájának változását vizsgáljuk a mesterszakos jelentkezések számadatainak tükrében.

A második rész a 2010-es mesterszakos jelentkezők néhány demográfiai jellemzőjének, valamint előképzettségének vizsgálatával foglalkozik, majd egy rendkívül kurrens, ám mégis meg lehetőségen kevésbé kutatott terület, a mesterszintre emelt tanárképzés kérdését járja körül – ugyancsak a jelentkezési statisztikák adatainak felhasználásával. ■

A mesterképzés átstrukturálódása a jelentkezések tükrében (2007–2010)

A mesterképzésre jelentkezők számának alakulása

Az első bolognai típusú alapszakok 2004-ben és 2005-ben indultak, ekkor még csak egyfajta kísérleti jelleggel; a teljes átállás a következő évben, 2006-ban valósult meg, amikor is több mint hetvenhatezer hallgató kezdte meg alapszakos (BA/BSc) tanulmányait. A bolognai rendszer második szintjét képező mesterszakok némi késéssel követték az alapszakok indulását. 2007-ben még csak mintegy ötszáz fő, 2008-ban valamivel több mint négyezer hallgató kezdte meg mesterképzésben tanulmányait. A mesterképzés 2009-ben vett igazán lendületet, az akkreditációs folyamat előrehaladtával egyre növekvő számú meghirdetett képzésnek, valamint a bővülő szakkínálatnak köszönhetően ebben az évben már több mint tizenhatezer jelentkező nyújtotta be első

helyen mesterképzésre felvételi kérelmét, és tizenkétezer új mesterszakos hallgatót fel is vehettek az intézmények.

1. táblázat. Mesterszakokra jelentkezők számának alakulása felvételi eljárásokonként, 2007–2010 (K = keresztfélév, Á = általános, P = pót)

Év/eljárás	Összes jelentkező	Első helyes jelentkező	Felvett
2007	1 060	915	603
2008/K	401	400	349
2008/Á	6 036	5 849	4 232
2008/P	2 537	2 537	2 152
2009/K	1 481	1 476	1 244
2009/Á	17 541	17 046	12 340
2009/P	1 846	1 846	1 527
2010/K	4 555	4 540	3 565
2010/Á	24 795	24 130	16 255
2010/P	1 524	1 524	1 126

Forrás: Jelentkezési és felvételi statisztikák. Educatio Nonprofit Kft.

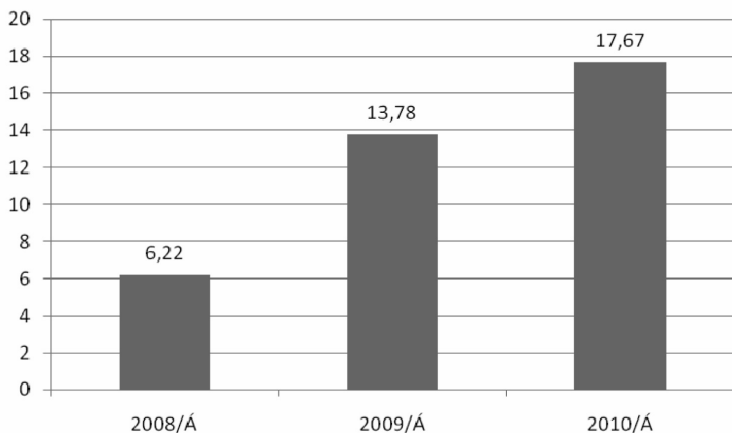
Hozzájárult ehhez a nagy létszámemelkedéshez az is, hogy ebben az évben végeztek először nagyobb számban az új alapszakos képzések hallgatói. A jelentkezési és felvételi adatokból jól látszik a mesterképzések 2009-es felfutása – a növekedés a következő évben is folytatódott, az első helyen mesterképzésre jelentkezők száma megközelítette a huszonötezeret, a végül felvett nyerteké pedig tizenhatezer fölé emelkedett. A mesterképzések súlyának növekedését jól jelzi az első helyen mesterképzésre jelentkezők arányának változása az összes jelentkezőn belül (1. táblázat).

Csak az általános felvételi eljárásokat tekintve is látható (1. ábra) a mesterképzések részarányának erőteljes emelkedése – míg 2008-ban még az összes jelentkező mindössze 6,22, addig 2010-ben már a jelentkezők 17,67%-a jelölt meg első helyen valamely mesterképzést. A változás a keresztféléves eljárások esetében még erőteljesebben látható: 2010-ben az ezen felvételi eljárás keretében jelentkezők több mint háromnegyede első helyen mesterképzési szakra kívánt felvételt nyerni (2. ábra).

A mesterszakokra jelentkezők megoszlásának alakulása munkarendek szerint

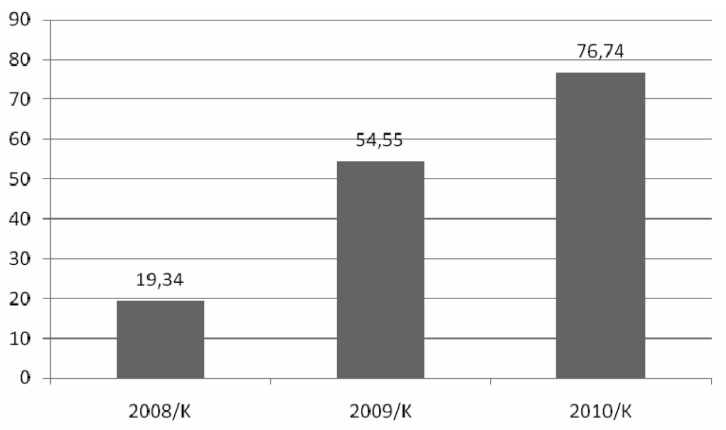
Ha az első helyes mesterszakos jelentkezések munkarendek szerinti megoszlásának alakulását vizsgáljuk, a nappali munkarend térnyerését figyelhetjük meg, elsősorban a levelező képzések rovására.

1. ábra. Első helyen mesterképzésre jelentkezők aránya az összes jelentkezőn belül az általános felvételi eljárások (Á) során (minden munkarend és finanszírozási forma)

Forrás: Jelentkezési és felvételi statisztikák. Educatio Nonprofit Kft.

2. ábra. Első helyen mesterképzésre jelentkezők aránya az összes jelentkezőn belül a keresztféléves felvételi eljárások során (K) (minden munkarend és finanszírozási forma)

Forrás: Jelentkezési és felvételi statisztikák. Educatio Nonprofit Kft.

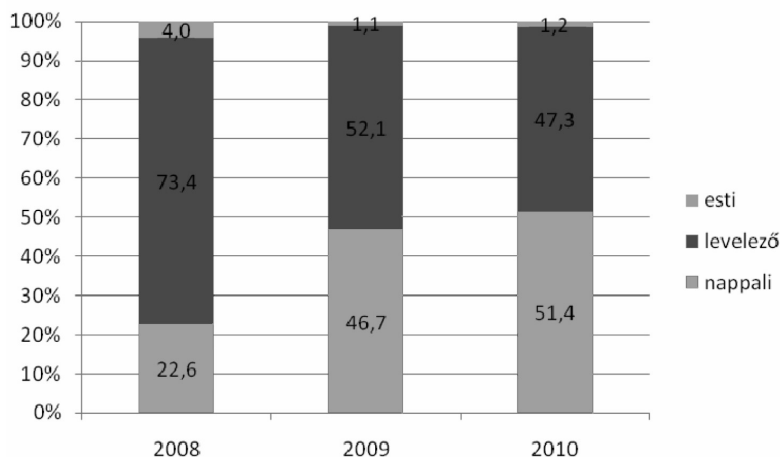
Míg 2008-ban az első helyen mesterszakra jelentkezők mintegy háromnegyede még levelező képzést pályázott meg, addig 2010-re már a nappali munkarendre jelentkezők kerültek többségbe.

A mesterképzés jelentkezőinek munkarendek szerinti megoszlása ezzel együtt továbbra is erőteljesen eltér a többi képzési szintétől: az első helyen alapképzésre és felsőfokú szakképzésre jelentkezők 2010-ben több mint 70, az egységes, osztatlan képzést választók több mint 80%-ban a nappali munkarendet preferálták.

A nappali képzésekre jelentkezők aránya legnagyobb mértékben a bölcsészettudományi, valamint a társadalomtudományi mesterképzéseket választók körében nőtt meg. Magas a nappali munkarendet preferálók aránya az informatikai területen is, kiemelkedik azonban ebből a szempontból

a kis létszámú művészképzés, valamint a természettudományi képzés. Utóbbiak esetében már 2008-ban is magas volt a nappali munkarendre jelentkezők aránya, és ez a következőkben még tovább is emelkedett. Érdekes, hogy miközben minden más területen legalább 10–20%-kal emelkedett az első helyen nappali munkarendet megjelölők aránya, addig az agrárképzésben nem volt érdemi változás; 2010-ben lényegében ugyanolyan arányban oszlottak meg a jelentkezők a nappali és a levelező munkarendek között, mint a két évvel korábbi felvételi eljárás során.

3. ábra. Első helyen mesterképzésre jelentkezők megoszlása munkarendek szerint (minden finanszírozási forma; általános felvételi eljárás)

Forrás: Jelentkezési és felvételi statisztikák. Educatio Nonprofit Kft.

A mesterképzésre jelentkezők képzési területek szerint

A mesterképzések átstrukturálódása jól látható az első helyes mesterjelentkezések képzési területek közötti megoszlásának alakulásában is. 2008-ban csaknem minden negyedik első helyes mesterképzésre jelentkező a gazdaságtudományi területet célozta meg; ezt a pedagógusképzés, a társadalomtudományi képzés, valamint a műszaki és az agrárképzés követte. A mesterszintre emelt tanárképzés eredményeként a pedagógusképzés képzési terület erőteljesen növelte részarányát a mesterképzésen belül: 2010-re már az összes első helyen mesterszakra jelentkező több mint egynegyede ezen a képzési területen kívánta folytatni tanulmányait. Figyelemre méltó a bölcsészettudományi mesterképzések előretörése: az első helyen bölcsészettudományi mesterképzésre jelentkezők aránya az összes első helyen mesterképzésre jelentkezőn belül a 2008-as 7,3%-ról 2010-re közel 16%-ra emelkedett. Dinamikusan nő a természettudományi mesterképzés súlya is – az erről a képzési szintről 2008-ban még gyakorlatilag hiányzó terület 2010-re az első helyen mesterképzésre jelentkezőknek már 6,5%-át vonzotta.

2. táblázat. Első helyen mesterképzésre jelentkezők munkarend szerinti megoszlása képzési területenként (minden finanszírozási forma; általános felvételi eljárás)

Képzési terület	2008			2009			2010		
	nappali	levelező	esti	nappali	levelező	esti	nappali	levelező	esti
Agrár	39,8%	60,2%	,0%	35,0%	65,0%	,0%	40,6%	59,4%	,0%
Bölcsészet-tudomány	15,2%	64,1%	20,7%	63,3%	35,2%	1,5%	67,8%	30,0%	2,2%
Gazdaságtudományi	20,5%	75,3%	4,2%	35,4%	63,1%	1,6%	46,0%	52,2%	1,8%
Informatika	51,5%	26,7%	21,8%	71,2%	20,1%	8,8%	74,9%	16,1%	9,0%
Jogi és igazgatási	16,7%	83,3%	,0%	35,9%	64,1%	,0%	34,9%	65,1%	,0%
Nemzetvédelmi és katonai	8,8%	91,2%	,0%	22,4%	77,6%	,0%	23,0%	77,0%	,0%
Műszaki	28,8%	71,2%	,0%	53,6%	45,6%	,9%	52,6%	47,1%	,4%
Művészeti	94,3%	,0%	5,7%	100,0%	,0%	,0%	100,0%	,0%	,0%
Orvos- és egészség-tudományi	22,3%	77,7%	,0%	36,9%	63,1%	,0%	36,4%	63,6%	,0%
Pedagógusképzés	5,5%	94,5%	,0%	24,4%	75,3%	,3%	28,9%	70,5%	,6%
Sporttudományi	2,9%	97,1%	,0%	32,2%	67,8%	,0%	45,7%	54,3%	,0%
Társadalom-tudományi	21,0%	79,0%	,0%	63,6%	34,2%	2,3%	64,9%	33,7%	1,4%
Természet-tudományi	46,2%	53,8%	,0%	89,4%	10,6%	,0%	91,0%	9,0%	,0%

Forrás: Jelentkezési és felvételi statisztikák. Educatio Nonprofit Kft.

A legnépszerűbb mesterszakok

A jelentkezőszám alapján számított szakos népszerűségi listák az alapképzés esetében nagyrészt mentesek a komoly mozgásoktól; az alapszakos top 10 meglehetősen stabil, kisebb változások ugyan megfigyelhetők, de a legtöbb jelentkezőt vonzó alapszakok köre évek óta nagyrészt változatlan.¹

¹ Fábri István: A hazai felsőoktatás legnépszerűbb szakjai 2009-ben. *Felsőoktatási MŰHELY*, 2009/1. 62.

Mint a korábbiakban már utaltunk rá, a magyarországi mesterképzés némi késéssel követte az alapképzés megindulását, ráadásul azzal ellentétben itt nem egy egyszeri nagy horderejű átállásról volt szó, hanem sokkal inkább fokozatos megjelenésről; a meghirdetett mesterszakok listája évről évre nőtt, az egyes szakokat akkreditáló intézmények köre és a meghirdetett képzések száma bővült.

Nem meglepő ezek fényében, hogy az alapképzés szakos toplistájával szemben a legtöbb jelentkezőt vonzó mesterszakok listája igen komoly átalakuláson ment át 2008 és 2010 között.

Mint a 4. táblázatból látható, a 2008-as első húszból 2010-re mindössze tizenkét szak maradt a toplistán. A tanári mesterszak kiemelkedik a jelentkezőszámot tekintve, és többé-kevésbé stabil néhány gazdaságtudományi mesterszak, a vezetés és szervezés, a marketing, a pénzügy és a nemzetközi gazdaság és gazdálkodás, valamint a társadalomtudományi terület legnépszerűbb mesterszakja, a nemzetközi tanulmányok helyezése is. Eltűnt viszont a jelentkezési lista élmezőnyéből az egészségügyi szociális munka, a szociális munka, vagy a 2008-ban még top 20-ban található két agrár mesterszak, a vidékfejlesztési agrármérnök és a regionális és környezeti gazdaságtan, és hátrébb szorult a magas presztízsű Master of Business Administration (MBA) képzés is.

3. táblázat. Első helyen mesterképzésre jelentkezők képzési területenként (minden munkarend és finanszírozási forma; általános felvételi eljárás)

Képzési terület	2008	2009	2010
Agrár	8,2	2,8	3,0
Bölcsészettudomány	7,3	18,4	15,9
Gazdaságtudományi	38,2	18,2	18,0
Informatika	3,5	2,1	2,7
Jogi és igazgatási	3,4	3,1	3,0
Nemzetvédelmi és katonai	3,5	1,2	0,9
Műszaki	8,2	6,1	8,1
Művészeti	1,8	0,8	2,4
Orvos- és egészségtudományi	4,5	1,3	1,9
Pedagógusképzés	10,9	26,3	25,7
Sporttudományi	1,2	1,3	1,6
Társadalomtudományi	9,0	12,0	10,4
Természettudományi	0,2	6,3	6,5

Forrás: Jelentkezési és felvételi statisztikák. Educatio Nonprofit Kft.

Az újonnan felfutó mesterszakok között főleg bölcsészet- és társadalomtudományi szakokat (pszichológia, fordító és tolmács, andragógia, történelem, kommunikáció és médiatudomány), valamint természettudományi szakokat (geográfus, biológus) találunk; ezek közül több 2009-ben jelent meg először a képzési kínálatban, és már megjelenése évében a legtöbb jelentkezőt vonzó szakok közé került (4. táblázat).

4. táblázat. A legnépszerűbb mesterszakok a 2010-es általános felvételi eljárásban (minden munkarend és finanszírozási forma; első helyes jelentkezések)

2010-es helyezés	2009-es helyezés	2008-as helyezés	Szak
1	1	1	tanár
2	4	2	vezetés és szervezés
3	2	14	emberierőforrás-tanácsadó
4	3	9	nemzetközi tanulmányok
5	8	8	pénzügy
6	6	–	kommunikáció és médiatudomány
7	9	4	marketing
8	7	–	pszichológia
9	11	6	nemzetközi gazdaság és gazdálkodás
10	5	3	vállalkozásfejlesztés
11	10	13	közigazgatási
12	12	66	geográfus
13	15	–	biológus
14	20	17	számvitel
15	20	41	fordító és tolmács
16	13	26	andragógia
17	34	–	európai és nemzetközi igazgatás
18	14	–	történelem
19	23	11	programtervező informatikus
20	17	16	szociológia

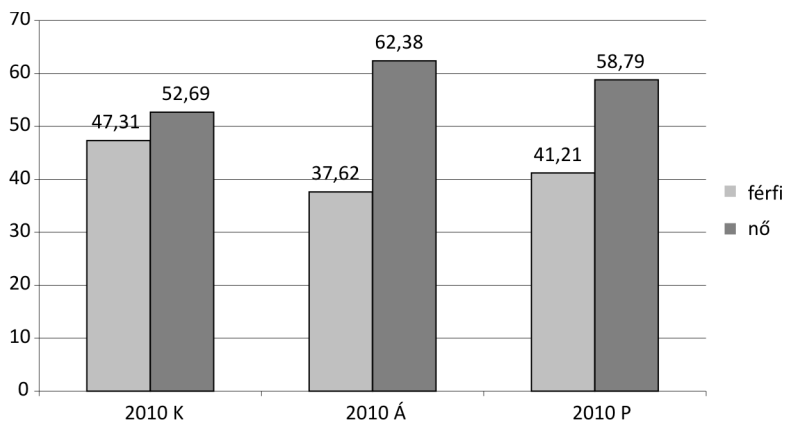
Forrás: Jelentkezési és felvételi statisztikák. Educatio Nonprofit Kft.

Mesterszakos jelentkezők 2010-ben

Nemek és korcsoportok szerinti megoszlás

A 2010-es keresztféléves, általános és pótfelvételi eljárás mesterszakos jelentkezőinek demográfiai mutatói érdekes mintázatokat rajzolnak ki. Ha a nemek szerinti megoszlást nézzük, láthatjuk, hogy a nők – ahogy az összes felsőoktatásba jelentkezők körében is megfigyelhető – jelentős többségben vannak a mesterképzésbe igyekvők között is. Az egyes eljárásokat külön vizsgálva ugyanakkor az látható, hogy a pótfelvételi, de különösen a keresztféléves eljárás mesterjelentkezői körében valamivel kiegyenlítettebb a férfi-nő arány, mint az általános eljárás jelentkezőinél.

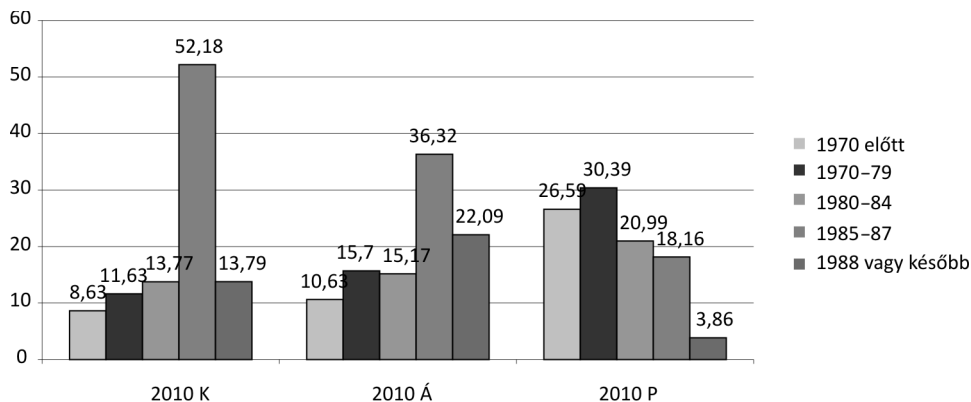
4. ábra. 2010-ben mesterszakra jelentkezők felvételi eljárásonként, nemek szerint (minden munkarend és finanszírozási forma; első helyen mesterszakra jelentkezők)

Forrás: Jelentkezési és felvételi statisztikák. Educatio Nonprofit Kft.

Még érdekesebben alakul az egyes eljárások jelentkezőinek korcsoportonkénti bontása. A mesterképzésben legfiatalabb lehetséges korcsoportot – a képzési szintre történő belépés feltételét jelentő korábbi diplomaszerezés következtében – a 20–22 éves korosztály jelenti, ők elvben már megszerezhették alapszakos diplomájukat. Adataink mutatják, hogy ez a korcsoport, ha nem is a legnagyobb arányban, de jelentős mértékben kiveszi részét a 2010-es évi mesterjelentkezősekből is. A legnagyobb részarányt mindazonáltal a 23–25 évesek teszik ki, a keresztfél éves jelentkezők több mint fele, az általános eljárás jelentkezőinek több mint egyharmada ezt a korcsoportot képviseli. Egészen eltérő viszont a pótfelvételi eljárás során mesterképzésre jelentkezők életkori megoszlása – a legfiatalabb korcsoport szinte alig érintett, míg a harminc év feletiek az összes jelentkező több mint felét adják.

5. ábra. 2010-ben mesterszakra jelentkezők felvételi eljárásonként, születési évek szerint (minden munkarend és finanszírozási forma; első helyen mesterszakra jelentkezők)

Forrás: Jelentkezési és felvételi statisztikák. Educatio Nonprofit Kft.

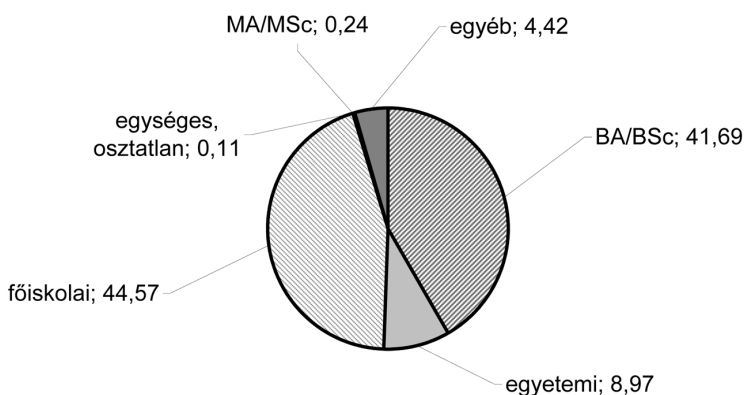

A mesterszakokra jelentkezők előző végzettsége

A 2010-es jelentkezői adatbázis alapján lehetőségünk nyílik arra, hogy megvizsgáljuk a nagyobb mesterszakok jelentkezőinek „felsőoktatási előtörténetét”, elsősorban azt a kérdést, milyen végzettséggel rendelkeznek, milyen korábbi végzettség birtokában kívánnak belépni a mesterképzésbe.

A 2010-ben első helyen mesterképzésre jelentkezők összesen 25 218 felsőfokú oklevelet nyújtottak be felvételi kérelmük során.² Az oklevelek típusa alapján látható, hogy legnagyobb arányban a hagyományos főiskolai végzettséggel bírók, valamint az alapszakos végzettek képviseltetik magukat, ez a két csoport teszi ki az összes mesterszakra jelentkező mintegy 85%-át. A hagyományos egyetemi végzettséggel bírók lényegesen kisebb mértékben érdeklődnek a mesterképzések iránt: arányuk az első helyen mesterképzésre jelentkezők körében nem éri el a 10%-ot.³

6. ábra. Mesterszakos jelentkezők a benyújtott oklevél típusa szerint, 2010 általános felvételi eljárás (minden munkarend és finanszírozási forma; csak az első helyen mesterszakra jelentkezők)

Forrás: Jelentkezési és felvételi statisztikák. Educatio Nonprofit Kft.

Az oklevél típusán túl további érdekességekkel szolgálhat annak vizsgálata, hogy az egyes mesterszakokra milyen előképzettséggel érkeznek a jelentkezők.

A legnagyobb mesterszakokat vizsgálva lényegében egyértelmű folytonosság látszik a biológus, valamint a pszichológia mesterszak, valamint a biológia és a pszichológia alapszak (vagy hagyományos szak) esetében, a biológus MSc-re és a pszichológia MA-re jelentkezők mintegy 80-80%-a biológia, illetve pszichológia végzettséggel rendelkezik.

² A jelentkezők korábbi végzettségének vizsgálata során az elemzéshez szükséges, értelmezhető elemszám miatt csak az általános felvételi eljárás adatait dolgozzuk fel.

³ Egy jelentkező természetesen több oklevelet is benyújthatott; ezekben az esetekben a később megszerzett oklevél típusát vettük figyelembe a százalékos megoszlások kiszámításakor.

5. táblázat. Biológus mesterszakra jelentkezők a korábbi végzettség szerint

Szak	%
Biológia	81,45
Orvosdiagnosztikai laboratóriumi analitikus	4,52
Biológia–környezetvédelem	2,71

Forrás: Jelentkezési és felvételi statisztikák. Educatio Nonprofit Kft.

6. táblázat. Pszichológia mesterszakra jelentkezők a korábbi végzettség szerint

Szak	%
Pszichológia	78,26
Gazdálkodási	1,66
Tanító	1,24

Forrás: Jelentkezési és felvételi statisztikák. Educatio Nonprofit Kft.

Viszonylag nagy az átfedés a kommunikáció és médiatudomány mester-, valamint az azonos nevű alapszak között is: az ezen mesterszakra jelentkezők közel kétharmada kommunikáció és médiatudomány alapszakos végzettséggel bír; viszonylag magas, 10% feletti ugyanakkor azon jelentkezők aránya is, akik szabad bölcsészet szakos oklevelük birtokában kívánnak kommunikáció és médiatudomány mestertanulmányokba kezdeni. Hasonlóan erős a mesterszak és valamely (mindkét esetben a hasonló nevű) alapszak közti továbblépési szándék a gépészmérnöki, valamint a nemzetközi tanulmányok szakos képzések esetében is.

7. táblázat. Kommunikáció és médiatudomány mesterszakra jelentkezők a korábbi végzettség szerint

Szak	%
Kommunikáció és médiatudomány	63,69
Szabad bölcsészet	11,38
Magyar	4,61
Kommunikáció	2,44
Művelődésszervező	2,17

Forrás: Jelentkezési és felvételi statisztikák. Educatio Nonprofit Kft.

8. táblázat. Gépészmérnök mesterszakra jelentkezők a korábbi végzettség szerint

Szak	%
Gépészmérnök	55,70
Műszaki menedzser	6,04
Mechatronikai mérnöki	5,37
Közlekedésmérnök	4,70
Villamosmérnök	4,70

Forrás: Jelentkezési és felvételi statisztikák. Educatio Nonprofit Kft.

9. táblázat. Nemzetközi tanulmányok mesterszakra jelentkezők a korábbi végzettség szerint

Szak	%
Nemzetközi tanulmányok	35,41
Nemzetközi gazdálkodás	6,01
Kommunikáció és médiatudomány	5,79
Nemzetközi kapcsolatok	4,23
Társadalmi tanulmányok	4,01

Forrás: Jelentkezési és felvételi statisztikák. Educatio Nonprofit Kft.

A mesterszakok egy másik csoportját jelentik azok a képzések, amelyek az adatok alapján nem épülnek rá egyértelműen valamely alapképzésre, alapszakra (vagy hagyományos szakra). Elsősorban a gazdaságtudományok képzési terület nagyobb mesterszakjainál látható, hogy a jelentkezők több, a terület (illetve több esetben akár más képzési területek) népszerű, sok jelentkezőt vonzó és sok diplomást kibocsátó alapszakjáról közel azonos arányban kívánják az adott mesterszakon folytatni tanulmányaikat.

Egyértelműen ebbe a kategóriába tartozik a pénzügy mesterszak. 2010-ben az első helyen pénzügyi mesterképzésre jelentkezők között a legtöbben (nagyjából minden ötödikük) gazdálkodás és menedzsment szakos oklevéllel rendelkeztek, de nem sokkal maradtak el mögöttük a pénzügy és számvitel végzettségűek sem. Közel hasonló, 7–8%-os arányban hagyományos főiskolai szintű gazdálkodási, illetve alkalmazott közgazdaságtani alapszakos oklevél birtokában kívánták pénzügy mesterszakon továbbképezni magukat.

Kismértékben tér el a pénzügy mesterszaktól a vezetés és szervezés MA. Itt az első helyes jelentkezők legnagyobb hányada ugyan egy szakról, a gazdálkodási és menedzsment BA-ról érkezik, arányuk azonban így sem éri el a 20%-ot. Érdekes a műszaki területről érkező alapszakosok (műszaki menedzserek) viszonylag magas, 5% feletti részaránya a legnagyobb gazdaságtudományi mesterszak jelentkezői között.

10. táblázat. Pénzügy mesterszakra jelentkezők a korábbi végzettség szerint

Szak	%
Gazdálkodási és menedzsment	19,40
Pénzügy és számvitel	17,78
Gazdálkodási	7,85
Alkalmazott közgazdaságtan	6,93
Műszaki menedzser	3,70
Pénzügy	3,70

Forrás: Jelentkezési és felvételi statisztikák. Educatio Nonprofit Kft.

11. táblázat. Vezetés és szervezés mesterszakra jelentkezők a korábbi végzettség szerint

Szak	%
Gazdálkodási és menedzsment	18,65
Gazdálkodási	7,76
Műszaki menedzser	5,12
Emberi erőforrások	4,29

Forrás: Jelentkezési és felvételi statisztikák. Educatio Nonprofit Kft.

Még sajátosabb az emberi erőforrás tanácsadó mesterszak jelentkezőinek összetétele. A gazdaságtudományi képzési területhez tartozó mesterszak jól láthatóan elsősorban bölcsész, társadalomtudományi, illetve pedagógusi alapszakos vagy hagyományos oklevéllel bíró jelentkezők számára nyújt továbbtanulási lehetőséget – a legnagyobb arányban egy bölcsészettudományi alapszak, az andragógia végzettjei képviselik magukat körükben; minden negyedik vezetés és szervezés mesterszakra első helyen jelentkező andragógusi alapszakos végzettséggel rendelkezik.

12. táblázat. Emberi erőforrás tanácsadó mesterszakra jelentkezők a korábbi végzettség szerint

Szak	%
Andragógia	25,97
Művelődésszervező	6,98
Tanító	6,40
Szociálpedagógus	6,01
Szociálpedagógia	4,65

Forrás: Jelentkezési és felvételi statisztikák. Educatio Nonprofit Kft.

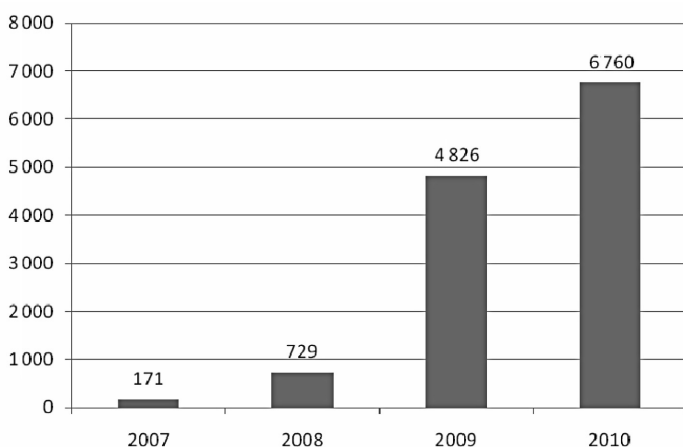
Közismereti tanárképzésre jelentkezők

2006 szeptembere óta tanári szakképzettség megszerzésére kizárólag mesterképzés keretében van lehetőség, azaz a részvétel feltétele vagy az annak megfelelő, (általában) 6 féléves alapképzés sikeres elvégzése, vagy a hagyományos főiskolai, egyetemi szintű képzésben szerzett olyan végzettség megléte, amely szintén megfelel a „bolognai” tanári szakképzettség bemeneti feltételeinek. 2007-ben és 2008-ban ugyan még kerültek meghirdetésre, kiegészítő alapképzés keretében, régi rendszerű, egyetemi diplomát adó tanári képzések, de az új képzési kínálat csak 2009-ben nyújtott először megfelelő számú jelentkezési lehetőséget az (újabb) tanári szakképzettség megszerzésére törekvő jelentkezőknek. Úgy is lehetne fogalmazni, hogy az új képzési kínálat kialakítása „megvárta” az alapképzésben végzetek első generációját, és így a hagyományos képzésben végzetek is innentől csatlakozhattak újra a tanári felsőoktatásba. Jelentkezőszámok tekintetében ez a 7. ábrán láthatóan mutatkozott meg az adott év általános felvételi eljárásaiban.

A bolognai rendszer bevezetése óta tehát eddig 2010-ben jelentkez(het)tek a legtöbben tanárképzésre, amelynek rendszere alapvetően szakmai, művészeti és közismereti tanárképzésre tagolható; előbbieik általában 3–4 féléves képzési időben végezhetők el és egy tanári szakképzettséget adnak, a közismereti tanárképzés pedig tipikusan 5 féléves, két szakképzettséget adó képzés.

A következőkben a közismereti tanárképzésre jelentkezőkkel foglalkozunk bővebben, áttekintve azokat a jelentkezés- és képzésbeli különbségeket, amelyek a hagyományos és a bolognai rendszerben végzett, (újabb) tanári szakképzettséget megszerezni vágyók jelentkezési lehetőségeit meghatározzák, illetve vizsgálva azt a kérdést, vajon a hagyományos rendszerű oklevéllel rendelkezők a 2010. évi felsőoktatási felvételi eljárásokban mennyire éltek az újból kiteljesedett képzési kínálat adta lehetőségekkel. Azaz hányan, mely intézményekbe és mely szakképzettségekre nyújtottak be jelentkezést, továbbá az eltérő jelentkezési szabályokból fakadóan milyen különbségek találhatók a hagyományos és alapképzésben végzett jelentkezők választásai között.

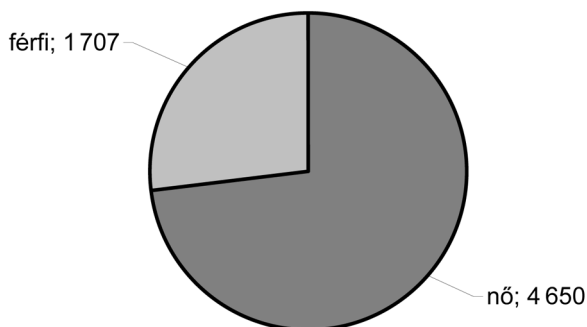
7. ábra. Tanárképzésre jelentkezők száma

Forrás: Jelentkezési és felvételi statisztikák. Educatio Nonprofit Kft.

2010-ben – eltérő mértékben – mindhárom felsőoktatási felvételi eljárásban adott volt a lehetőség közismereti tanárképzésre jelentkezni: a keresztfél éves eljárásban a jelentkezők közel száz, az általános eljárásban több mint ezer, a pótfelvételi eljárásban pedig kb. háromszáz tanári meghirdetés közül választhattak. A jelentkezőkre vonatkozó első hangsúlyos megállapítás az – amely még független az adott képzési rendszerben végzetek számától –, hogy mindhárom felvételi eljárásban a női jelentkezők dominanciája mutatkozott: számuk 70–75% között mozgott a jelentkezői összlétszámban, így elmondható, hogy jelenleg a női jelentkezők körében népszerűbb a tanári pálya választása.

8. ábra. A jelentkezők nemek szerinti megoszlása 2010-ben, minden eljárásban (fő)

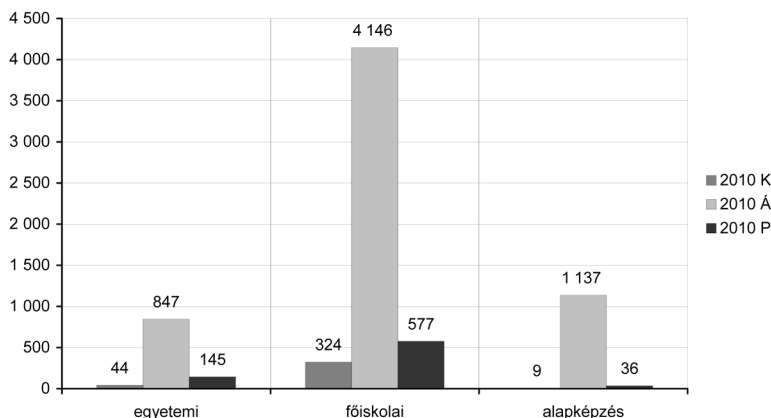
Forrás: Jelentkezési és felvételi statisztikák. Educatio Nonprofit Kft.

A korosztályos vizsgálat szerint – amely már nem tekinthető függetlennek az adott képzési rendszertől – eljárásonként mást tapasztaltunk. Míg az általános eljárásban a 21–30 év közöttiek létszáma volt a legmagasabb (az alapképzésben frissen végzetek száma általában is mindig az általános eljárásban a legnagyobb arányú, így ők „fiatalítják” a tanárképzésre jelentkezők átlag-életkorát is), addig a keresztfél éves eljárásban a 41–50, a pótfelvételi eljárásban pedig a 31–40 éves korosztályból jelentkeztek a legtöbben – utalva arra, hogy az e két eljárásban jelentkezők zömmel már nem függnek az adott évben kiadásra kerülő diplomáktól, végzettségük korábbi megszerzése okán.

Bár a korosztályos mutatókból is le lehet vonni bizonyos következtetéseket, a „bemeneti” végzettségek tekintetében sokkal árulkodóbb az oklevelek kiállításának dátuma. A keresztfél éves és pótfelvételi eljárásban a benyújtott végzettségek csak közel 15–20%-a szerepelt 2008–2010 közötti dátummal, és egészen az 1980-as évekig egyenletes elosztásban találjuk meg a korábban kiállított diplomákat. Az általános eljárásban, szintén a frissen végzetek okán, magasabb arányban „jelentkeztek” az elmúlt három évben szerzett oklevelek: a 2008–2010-ben kiállítottak itt már 35%-át alkották az összesen feldolgozásra került végzettségeknek.

A benyújtott oklevelek nemcsak kiállításának dátumuk, de a bennük szereplő képzési szint szerint is tanúskodnak a hagyományos és bolognai rendszerből jelentkezők létszámáról. A hagyományos főiskolai végzettséggel rendelkezők mindhárom eljárásban a legmagasabb létszámmal képviseltették magukat, míg az alapképzésben végzetek létszáma csak az általános eljárásban tekinthető már jelentősebbnek (a mesterfokozattal rendelkezők létszáma pedig a közismereti tanárképzésre való jelentkezésben egyelőre statisztikailag elhanyagolható).

9. ábra. Az egyes eljárásokban benyújtott felsőfokú oklevelek (db)

Forrás: Jelentkezési és felvételi statisztikák. Educatio Nonprofit Kft.

K = keresztféléves; Á = általános; P = pót

Érdemes megemlíteni azt is, hogy az egyes eljárásokban benyújtott végzettségek közül a legmagasabb számban a Szegedi Tudományegyetem, a Nyíregyházi Főiskola, az Eszterházy Károly Főiskola, illetve – elsősorban az általános eljárásban – az Eötvös Loránd Tudományegyetem által kiállított oklevelek kerültek feldolgozásra (az összesítés során figyelembe lettek véve az egyes jogelőd intézmények, illetve az intézmények korábbi elnevezései is). Továbbá a legtöbb benyújtott jelentkezés és felvett jelentkező tekintetében szintén ezek az intézmények sorolhatók fel, így általánosságban elmondható – mert ennek jelentkezői szintű feldolgozására nem került sor –, hogy az ugyanabban az intézményben való továbbtanulás kedvező alternatívát jelentett a felvételizők számára.

13. táblázat. Jelentkezések első tanári szakképzettségre intézmények szerint (db)*

2010 keresztféléves eljárás (K)		2010 általános eljárás (Á)		2010 pót eljárás (P)	
SZTE	149	EKF	1 597	EKF	144
NYF	131	SZTE	1 276	SZTE	89
KJF	84	ELTE	1 136	NYF	67
PE	44	NYF	813	PTE	61

*Eltérő munkarend és/vagy finanszírozási forma szerinti jelentkezések figyelembevételével.

Mint ahogyan azt már korábban leírtuk, a közismereti tanárképzés alapvetően két szakképzettség megszerzésére irányuló képzés, amelynek jelentkezési szabályai közül az egyik legfontosabb, hogy a jelentkezőknek a második tanári szakképzettséget is ugyanabban az intézményben (eltérő kar választása megengedett) kell megjelölniük, ahol az első, így az egyes intézmények tekintetében a második szakképzettségre való jelentkezések is a fentiekhez hasonló módon oszlottak meg.

14. táblázat. Első tanári szakképzettségre felvételt nyert jelentkezők intézmények szerint (fő)

2010 keresztféléves eljárás (K)		2010 általános eljárás (Á)		2010 pót eljárás (P)	
SZTE	75	EKF	539	EKF	115
NYF	52	SZTE	397	SZTE	73
KJF	35	ELTE	372	NYF	61
PE	24	NYF	245	PTE	38

Forrás: Jelentkezési és felvételi statisztikák. Educatio Nonprofit Kft.

Elemzésünk eddigi pontjái tehát már választ kaptunk arra a kérdésre, milyen arányban vannak jelen a hagyományos rendszerben végzetek az ez évi tanárjelentkezők körében: elsősorban a főiskolai végzettségűek szeretnék mesterképzésben is szakképzettséget szerezni, sokkal kisebb mértékben akarják magukat át-, illetve továbbképezni az egyetemi diplomások, az alapképzésben végzetek száma pedig várhatóan folyamatosan nőni fog, ahogyan egyre többen végzik el a bemeneti feltételként meghatározott alapképzéseket. (Az azonban, hogy általánosan a tanárképzés mennyire népszerű a különböző jelentkezési lehetőségek között, egy újabb tanulmány tárgya lehetne.)

A következőkben röviden összefoglaljuk, melyek azok a jelentkezés- és képzésbeli különbségek, amelyek szintén hozzájárulnak – az elsősorban hagyományos képzésből érkező – jelentkezők továbbtanulási hajlandóságához.

Alapvető különbség, hogy a BA/BSc oklevéllel, valamint a nem tanári főiskolai végzettséggel tanári pályára készülőknek a mesterképzésre való jelentkezéskor kötelezően, az általános szabály szerint, két szakképzettséget kell választaniuk. Az első szakképzettség megjelölésének feltétele az annak megfelelő BA/BSc, illetve főiskolai oklevél megléte, második szakképzettséget pedig az azt megalapozó 50 kreditértékű modul/előtanulmány sikeres teljesítése után lehet választani (nyelvtanári második szakképzettség esetén további feltétel egy felsőfokú komplex nyelvvizsga megléte is a választott nyelvből).

A hagyományos főiskolai tanári, egyetemi tanári, egyéb (általában bölcsész) egyetemi szintű, valamint a mesterfokozatú oklevéllel rendelkezőknek viszont nem kötelező két szakképzettséget választaniuk, de amennyiben azt végzettségük (és az esetleges újabb részismereti képzésben szerzett ismereteik) lehetővé teszi és a felsőoktatási intézmény is engedélyezi, úgy arra is van lehetőségük. Esetükben a képzési idő is rövidebb lesz, mint 5 félév: ők 2–3 féléves képzésben fognak részt venni.

A 15. táblázatból látható, hogy – a jelentkezési szabályok értelmében – az egyes „csoportok” számára közzétett meghirdetések formailag is eltérőek (a formai változások bevezetésére a 2010. évi általános eljárásban került sor). T/D jelölést kaptak azon szakok, amelyeknek zömét idén a főiskolai tanári végzettségűek pályázták meg, és maradt a „megszokott”, az egyes szakképzettségeket csak név szerint megkülönböztető elnevezés az alapképzésből érkezőknek (illetve az egyéb nem tanári főiskolai végzettségűeknek és adott esetben a pedagógusoknak).

Az új rendszerben a pedagógusok helyzete sajtóságossá vált, ők ugyanis jelenleg mindkét formára jogosultak jelentkezni: T/D-s jelölés esetén egy szakképzettséget választhatnak, T/D nélküli szakképzettség választásakor pedig a pedagógiatanári kötelezően választandó első szakképzettség mellé egy második szakképzettséget is meg kell jelölniük (és ebben az esetben nekik is 5 féléves képzésben kell részt venniük).

A formai megkülönböztetés alapján lehetségessé vált a T/D és T/D jelölés nélküli szakokra „jogosult” jelentkezők legnépszerűbb választásait külön is megvizsgálni.

15. táblázat. A választható képzések végzettségei szerint

Milyen végzettséggel választható?	Meghirdetés formája	
	tanár (T/D) – X tanár (2–3 félév)	tanár – X tanár (5 félév)
Főiskolai tanári	igen	nem
Egyéb főiskolai	nem	igen
Egyetemi tanári	igen	nem
Egyéb egyetemi	igen	nem
Pedagógus	igen	igen
BA/BSc	nem	igen
MA/MSc	igen	nem

Forrás: Jelentkezési és felvételi statisztikák. Educatio Nonprofit Kft.

16. táblázat. Jelentkezési helyek (db) első tanári szakképzettség szerint (jelentkezés: nem T/D; T/D)*

2010 keresztféléves eljárás (K)**		2010 általános eljárás (A)		2010 pót eljárás (P)	
1. tanár – inkluzív nevelés tanára	141	1. tanár – magyartanár	379	1. tanár – pedagógiatanár	7
2. tanár – magyartanár	30	2. tanár – angoltanár	362	1. tanár – magyartanár	7
3. tanár – multikulturális nevelés tanára	28	3. tanár – testnevelőtanár	361	3. tanár – testnevelőtanár	4
3. tanár – testnevelőtanár	28	4. tanár – történelemtanár	308	3. tanár – informatikatanár	4
5. tanár – matematikatanár	27	5. tanár – pedagógiatanár	164	–	–
–	–	1. tanár (T/D) – angoltanár	861	1. tanár (T/D) – angoltanár	58
–	–	2. tanár (T/D) – matematikatanár	371	2. tanár (T/D) – informatikatanár	47
–	–	3. tanár (T/D) – pedagógiatanár	359	3. tanár (T/D) – matematikatanár	43
–	–	4. tanár (T/D) – vizuális és környezetkultúra-tanár	339	–	–
–	–	5. tanár (T/D) – inkluzív nevelés tanára	295	–	–

* Elnyújtó munkarend és/vagy finanszírozási forma szerinti jelentkezések figyelembevételével.

** A 2010K eljárásban az első tanári szakképzettség szerinti T/D jelölés bevezetésére még nem került sor.

Forrás: Jelentkezési és felvételi statisztikák. Educatio Nonprofit Kft.

17. táblázat. Jelentkezési helyek (db) második tanári szakképzettség szerint (jelentkezés: nem T/D; T/D)*

2010 keresztfeléves eljárás (K)	
1. tanár – történelemtanár	210
2. tanár – játék- és szabadidő-szervező tanár	209
3. tanár – gyógytestnevelő tanár	188
4. tanár – angoltanár	165
5. tanár – inkluzív nevelés tanára	155
1. tanár (T/D) – inkluzív nevelés tanára	68
2. tanár (T/D) – angoltanár	66
3. tanár (T/D) – vizuális és környezetkultúra-tanár	41
4. tanár (T/D) – matematikatanár	34
5. tanár (T/D) – történelemtanár	32

*Eltérő munkarend és/vagy finanszírozási forma szerinti jelentkezések figyelembevételével.

Forrás: Jelentkezési és felvételi statisztikák. Educatio Nonprofit Kft.

A részletesebb elemzésre leginkább alkalmas általános eljárás eredményeiből látható, hogy az első tanári szakképzettségek tekintetében mindkét jelentkezői „szférában” népszerű, és összeállításban a legnépszerűbb az angoltanári szakképzettség volt. Ezenkívül csak a pedagógiatanári szakképzettség volt „közös pont”, de ebben inkább a pedagógus végzettségűek eltérő preferenciái játszhattak szerepet, akik egyaránt választhatták a pedagógiatanári szakképzettséget önmagában (T/D formában) és megfelelő előképzettség mellett egy második szakképzettség kíséretében is (nem T/D formában). (Az általános eljárás során külön kimutatás keretében már korábban megállapítást nyert, hogy a pedagógus végzettségű jelentkezők többsége a pedagógiatanári szakképzettséget jelölte meg mint legfőbb továbbtanulási lehetőséget.)

A második szakképzettségek adatai alapján leginkább szintén az angoltanári, valamint az inkluzív nevelés tanára szakképzettség tekinthető „közös elképzelésnek”, és az is megmutatkozott, hogy a „T/D-s” jelentkezők – nem meglepő módon, hiszen számukra nem volt kötelező – sokkal kisebb mértékben jelöltek meg második szakképzettségeket, mint „nem T/D-s” társaik.

Végezetül csoportosítottuk mindhárom 2010. évi eljárás jelentkezői létszámát, első és második szakképzettséget választó, eltérő képzési formára jogosult jelentkezők és felvettek szerint (18. táblázat).

A tanulmányban közzétett adatok szerint természetesen csak olyan eredményhez juthattunk az összesítés során is, amely a hagyományos főiskolai tanári végzettséggel rendelkezők nagyobb (kb. kétszer akkora) arányát igazolta számszerűleg is mind a jelentkezői, mind az első szakképzettségre felvettek létszámának tekintetében, így valóban elmondható, hogy ez a jelentkezői kör a közismereti tanárképzési kínálat jelenlegi legnagyobb „hasznélvezője”.

Kérdés azonban, a későbbiekben hogyan alakul majd az alapképzésben végzetek helyzete a tanárképzésben. Az új felsőoktatási törvénytervezet egyik hangsúlyos törekvése ugyanis a tanárképzés osztatlan rendszerben történő megvalósítása a jelenlegi osztatlan képzéssel szemben, így is-

mét megoldásra vár majd az a feladat, ami a bolognai rendszer bevezetésekor is: hogyan (és mikorra lesz) biztosítható a tanári szakképzettségekre való bejutási lehetőség a korábbi rendszerben (illetve akkorra már rendszerekben) végzetek számára.

18. táblázat. A jelentkezők megoszlása felvételi eljárásoként

Felvételi eljárás	Jelentkezők (fő)				Felvételt nyert jelentkezők (fő)							
	első szakképzett-ségre		második szakképzett-ségre		első szakképzettségre				második szakképzettségre			
					államilag támogatott képzésre		költség-térítéses képzésre		államilag támogatott képzésre		költség-térítéses képzésre	
2010K	össz.: 278		n. a.*		össz.: 169		össz.: 25		n. a.*		n. a.*	
2010A	össz.: 5 534		össz.: 2 105		össz.: 1 923		össz.: 640		össz.: 685		össz.: 51	
	T/D	nem T/D	T/D	nem T/D	T/D	nem T/D	T/D	nem T/D	T/D	nem T/D	T/D	nem T/D
	3 759	1 775	542	1 563	1 331	592	626	14	93	592	37	14
2010P	össz.: 545		össz.: 51		össz.: –**		össz.: 423		össz.: –**		össz.: 38	
	T/D	nem T/D	T/D	nem T/D	T/D	nem T/D	T/D	nem T/D	T/D	nem T/D	T/D	nem T/D
	506	39	30	21	–	–	408	15	–	–	23	15

* n.a.: nincs adat. A 2010K eljárásban a második szakképzettségek feldolgozása még felsőoktatási intézményi hatáskörbe tartozott.

** A 2010P eljárásban nem kerültek meghirdetésre államilag támogatott finanszírozási formájú szakok.

Forrás: Jelentkezési és felvételi statisztikák. Educatio Nonprofit Kft.

Futás az autó után